

Dünya Madenciliği ve Harb Konjonktürü.

UMUMÎ VAZİYET:

Avrupa harbi ikinci senesine girmiş, harp dalgaları genişleyerek bütün Afrika kıt'asına ve Asya'nın Hindi-Çinî topraklarına kadar yayılmış, harp kurşun devrinde çelik bombalar safhasına geçmiş, deniz ve hattâ hava seyrüseferi tehlikeye maruz kalmış bir andayız. Avrupa büyük inkılâbından sonra liberalizmin rehberi olan Fransa sukut ederek, hürriyet ve istiklâlini kaybetmiş, beynelmilel ticarî ve siyasî bağlar çözülmüş, ve bu ticarete şimdiye kadar başlıca rol oynamış olan Avrupa kıt'ası yerini Amerika'ya bırakmış bir devirde bulunmaktayız. Bu yüzden dünya madenciliğine olan rüyet zaviyemiz daralmış ve istatistiki malûmatın elde edilmesi de güçleşmiştir. Maamafih aşağıdaki satırlarımızda, şimdiye kadar takip ettiğimiz plânı elden bırakmıyarak, başlıca madenlerin geçen harp yılı zarfındaki istihsal, satış ve fiyattaki temevvücatını ve bu sahada alınan tedbirleri aydınlatmağa çalışacağız.

Son siyasî hâdiselerin bir aksülâmelı olarak metallere olan talep azalmış VP piyasada nisbî bir sükûnet husule gelmiştir. Madence zengin olan denizaşırı memleketleri ile istihlâk merkezî Avrupa arasındaki irtibat daha fazla bir tehlikeye maruz kalmıştır. Başlıca metal müstehliklerinden Fransa, Almanyâ ve İtalya'nın dünya piyasasından tecridi, aynı zamanda İngiltereye olan nakliyatın Almanlar tarafından tehdit edilmesi yüzünden müstahsil memleketlerin elindeki maden stokları normalin fevkinde artmış olup bu hal maden alış-satışlarına büyük bir durgunluk getirmiştir. Amerika B. D. - nin sevkülceyş ihtiyatı için yapmakta olduğu ehemmiyetli - metal

mübayaalan bile piyasanın istikrarına beklenen derecede müessir olmamıştır.

BAKIR:

Fransanın sükûtu ve bu memleketin Amerika B. D. - ine yapılan bakır siparişlerinin iptali New-York piyasasında bakır stoklarının çoğalmasını, diğer taraftan fiyatın libre başına 10.5 sente kadar inmesini intaç etmiş; beynelmilel piyasaya bir tereddüt ve bekleme devresinin baş göstermesine sebep olmuştur. Çünkü, harp konjonktüründen bilistifade Amerika B. D. - i bakır endüstrisini tevsi etmiş ve nisan 1940 ayında 80.964 tondan istihsalâtını haziranda 86.077 ve temmuzda 90,995 şort tona çıkarmıştır. Neticede Amerika B. D. - nin 1940 senesi bidayetinde 135.441 şort tonu bulunan bakır stoku temmuz sonunda 215.823 tona çıkmıştır.

1940 senesinin ilk 7 ayındaki Amerika B. D. - nin bakır istihsâl imrarat ve stoklarının seyrini aşağıya yazıyoruz. (Şort ton hesabı):

	2. Ktnun	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz
İstihsal							
Blister bakır	89.861	76.194	85.466	84.744	77.063	79.845	79.523
Musaffa »	84.421	82.761	86.295	80.964	86.607	86.077	90.995
İmrrat							
Memleket dah.	91.428	63.215	64376	68.665	77.063	61.716	69.300
İhracat (yerli cevher)	17.039	9.594	7.517	2.973	2.974	3.437	5.558
Stok							
Musaffa bakır	135.441	145.393	159.795	169.120	178.664	199.586	215.823

Bu cetvelde de görüldüğü veçhile, musaffa bakır istihsalâtının artmasına muvazi olarak ay nihayetindeki stoklar da yükselmektedir. Dahilî sarfiyat ise sene bidayetine nisbetle dundur.

Haziran zarfında Amerika B. D. - inden cem'an 25.474 ton musaffa bakır ihraç edilmiştir. Mayıs ihracatı 29.943 tondu. Haziran ihracatından 15.886 tonu İngiltere'ye 3555 tonu Fransa'ya, 3955 tonu Japonya'ya ve 112 tonu İtalya'ya sevk edilmiş bulunmaktadır.

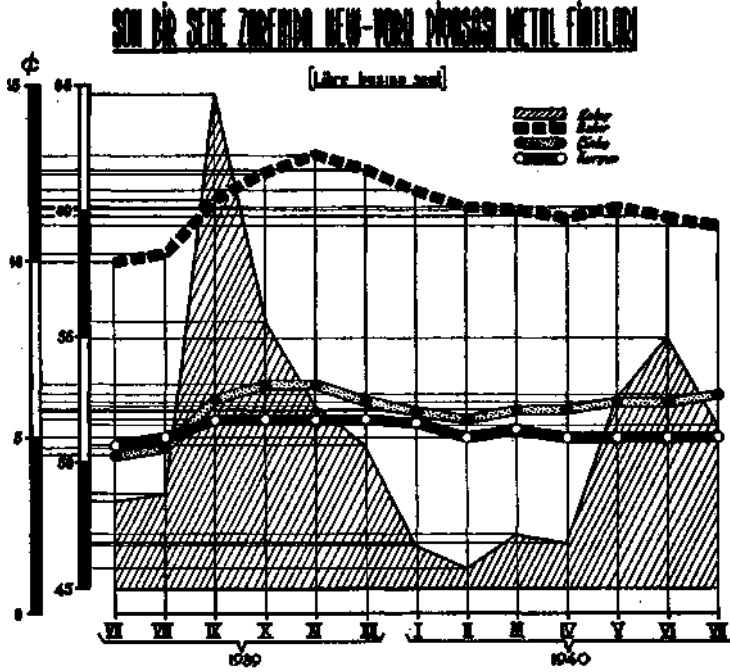
Harp yüzünden bakıra olan talebin artması, diğer taraftan Amerika'dan navlun fiyatlarının fevkalâde yükselmesi Yugoslavya bakırına olan rağbeti arttırmıştır. Bundan dolayı 1939 senesinin ilk 6 ayında 26.223 konsantre bakır istihsal eden Yugoslavya, 1940 yılının aynı aylarındaki istihsalâtım 41.625 tona çıkarmıştır.

Norveç'te metruk Aamdals bakır madenleri yeniden işletilmeğe açılmış bulunmaktadır.

Meksika'da fransız sermayesile çalışan Santa Rosalia'daki Bolco şirketi hükümetçe satın alınarak devletleştirilmiştir.

Uzak Şark'taki harp yüzünden Japonya'nın bakır mübayaası ve ithalâtı artmıştır. Son aylar zarfında Japonya Amerika'dan takriben 20.000 ton bakır ithal etmiş bulunmaktadır.

Aynı zamanda dünyanın muhtelif köşelerinde bakır zuhuratı aranmasına faal bir şekilde devam olunmaktadır. Mançurya'nın Mukden-Kirin demiryolu hattında zengin bakır zuhuratı keşfolunduğu gibi, Sovyet Rusya'nın bazı mıntakalarında ve İranın Zancan ile Miyarez arasında Baiçehbağ civarında zengin bakır cevheri yataklarının bulunduğu tebliğ olunmaktadır,

Bakır ithalâtı müşkülâtla bağı olan muharip memleketler tedavülde bulunan bakır ve nikel paralarını toplamak mecburiyeti karşısında kalmaktadırlar. Bu hususta İtalya'da alınan tedbirler zikre şayandır.

İngiltere Levazım Nazırlığının 15.4.940 tarihli bir emrile bakır, kurşun ve çinko stokları sıkı bir kontrol altına alınmış bulunmaktadır.

Fransa'nın 1940 senesine düşen siparişleri 375.000 tonu bulmuştu. Memleketin mağlûbiyetinden sonra bakır ithalâtı durmuştur, italya'ya da haziran nihayetinden itibaren deniz ardı bakır satışları yapılmamaktadır.

Avrupa harbinin arifesinde ve müteakip aylarda Şili bakır ihracatı oldukça bir gelişme kaydederek normalin fevkiye çıkmıştır. Maamafih nisan 1940 ayından itibaren azalmağa başlamış ve 45.700 tonu bulan mart ihracatına mukabil nisanda 40.000 ton ihraç edilmiştir.

Harp bidayetindenberi bakır fiyatlarındaki temevvüce gelince, Londra'da 1939 ortalarında long tonu 40.7/8 sterlin ile muamele gören elektrolitik bakır mart 1940 ayında 62 sterline çıkarılmış ve bu fiyat eylül nihayetine kadar meri kalmıştır. Standard bakırın fiyatı 60,8 sterlidir. Halbuki New-York'un serbest piyasasında bakır fiyatındaki değişiklik dikkate şayandır. Harbin ilk ayları vasatise libre başına 9.943 sent iken ikinci teşrinde 12.929 - a çıktıktan sonra birincikânunda 12.631 sente inmiştir. 1940 senesi bidayetinde 11,50 sente düşerek mart sonuna kadar cüz'î bir temevvüçle aynı seviyede kalmıştır. 28.6.1940 tarihinde 11.12 ye inmiş ve temmuz nihayetine doğru yeniden 11,25 senti bulmuştur. Fransa'nın sükûtundan sonra libresi 10,5 sente kadar inen elektrolitik bakır fiyatı ağustos bidayetinde yine 10,75 sente çıkmıştır. Eylülün ilk haftası satışlarının 132.060 tona çıkması New-York bakır fiyatını 11,50 sente yükseltmiştir.

KALAY:

Beynelmîlel kalay kartelinin malûmatına göre 1940 senesinin ilk 7 ayı zarfında dünya kalay istihsalâtı 124.000 tonu bulmuştur. 1939 senesinin aynı devresine isabet eden istihsalât 77.660 ton olması nazarı itibara alınırca carî senede 46.400 ton yani % 59,8 nisbetinde bir tezayüt kaydedilmektedir.

Amerika B. D. - i «Roconstruction Finance» Korporasyonu ile Beynelmîlel Kalay Karteli arasında imzalanan bir mukavelenameye göre Kalay karteli harp ihtiyatı teşekkülü için libresi 50 sentten Amerika B. D. - ine 75.000 ton kalay teslim edecektir. Bundan dolayı 1.7.1940 tarihinden itibaren karteğe mensup müstahsillerin kalay ihracat hisseleri standardın % 100'ünden % 130- ma çıkarılmıştır.

Yukarıda ismi geçen mukaveleye göre Amerika B. D. metal ihtiyat şirketi 1.1.1941 tarihinden itibaren 3 sene müddetle kalay stokunu muhafaza edecek ve 1.1.1944 tarihinden sonra stokunu Kalay Komitesini haberdar ederek piyasaya çıkarırken her üç ay zarfında satışa çıkarılan kalay miktarı 5000 tonu aşmıyacaktır. Stokun tasfivesi esnasında Beynelmîlel Kalay Karteli ihracat hisselerini buna mutabık bir şekilde değiştirecek. Bu tedbirler sayesinde kalay fiyatlarının fazla düşmesi önlenmiş olacaktır.

Kalay ihracat hisselerinin standard miktarın % 130-ına çıkarılması fiilen tahdidin kaldırılmasına müsaavidir ve müstahsilleri fa/la istihsale teşvik etmekle beraber Bolivya gibi bazı kalay memleketlerinin kapasitelerini aşmaktadır. Buna mukabil Hollanda Hindistanı ve Malaya Federasyonu ihracatının arttırılması için müsaittir. Yeni tesbit olunan senevi ihracat miktarının münferit memleketlere düşen miktarı bervechiatidir: (Long ton hesabı).

1937 senesinde ihracat hisseleri % 110'ına çıkarıldığı zaman yukarıda ismi geçen müstahsillerin beynelmîlel piyasaya kalay ihracat vekûnu 179.740 long tonu bulmuştu. Maamafih bu miktar tesbit olunan hisse yekûnundan tam 35.993 long ton noksandı. Bilhassa Bolivya ihracatında 24.373 long ton gibi mühim bir eksiklik kavdedilmişti. Bundan dolayı senevi 277.660 long ton kalayın istihsal ve ihracatı bazı güçlüklerle karşılaşacaktır.

Memleketler	Long Ton
Bolivya	59.475
Malaya	100.535
Hol. Hindist.	50.772
Nigerya	14.156
Thailand	29.805
Belçika Kong.	18.117
Hindi-Çini	4.800
Yekûn	277.660

Aylar	Stok	Aylar	Stok
Ağustos 1939	34.608	II. Kânun 1940	49.370
Eylül	39.398	Şubat »	47.525
I. Teşrin »	46.561	Mart »	47.232
İl.	50.607	Nisan »	45.867
I. Kânun »	50.407	Mayıs »	40.783

Harp bidayetindenberi kaydedilmekte olan dünya kalay stokunun durumu nazarı itibara alınırca kalay piyasasında şayanı kayıt bir kıtlık hissedilmemektedir, çünkü stoklar nisbeten yüksektir. Ay sonu stok vaziyetleri şöyledir: (Long ton üzerinden).

Demek ki, 1.6.1940 tarihinde kalay stoğu miktarı dünya senevi kalay ihtiyacının % 20 - sini aşmaktadır.

Başlıca kalay müstehlikleri olan Amerika B. D. - i ile İngilterenin sarfiyatı, sevkülceyşî stokların teşkili dolayısıyla, gittikçe artmaktadır. İngiltere'nin 1940 senesi ilk 5 aylık kalay sarfiyatı 9.695 tona varmıştır. Halbuki 1939 yılının aynı aylarına isabet eden istihlâk 6.680 tondur. Amerika B. D. - nin carî senenin ilk 5 ayında 41.384 tonu bulmuştur. Geçen senenin ikincikânun - mayıs ayları kalay sarfiyatı 25.075 tondur. Binaenaleyh bu iki memleketin 1940 yılı ilk 5 aylık sarfiyatı 51.079 tona baliğ olmuş ve 1939 yılının aynı aylarına nazaran 19.324 ton yani % 60.85 nisbetinde artmıştır. İtalya ve Sovyet Rusya'nın 1940 senesi ilk yarısındaki kalay mubayaaları da geçen seneki miktarın fevkindedir.

Amerika B. D. - nin kalay sarfiyatındaki tezayüt memleket kalay stoklarının azalmasında da tebarüz etmektedir. Birinci teşrin 1939 nihayetinde 20.319 tonu bulan kalay stoku 1940 - ın mart ayında 16.605 tona düşmüştür. İngiltere kalay stokları ise daha hızlı bir şekilde azalmış ve harbin arifesinde 9.671 tonu bulan stok nisan nihayetinde 1691 tona inmiştir. Stokların inmesi ihracat hisselerinin % 130 - a çıkarılması ile neticelenmiştir.

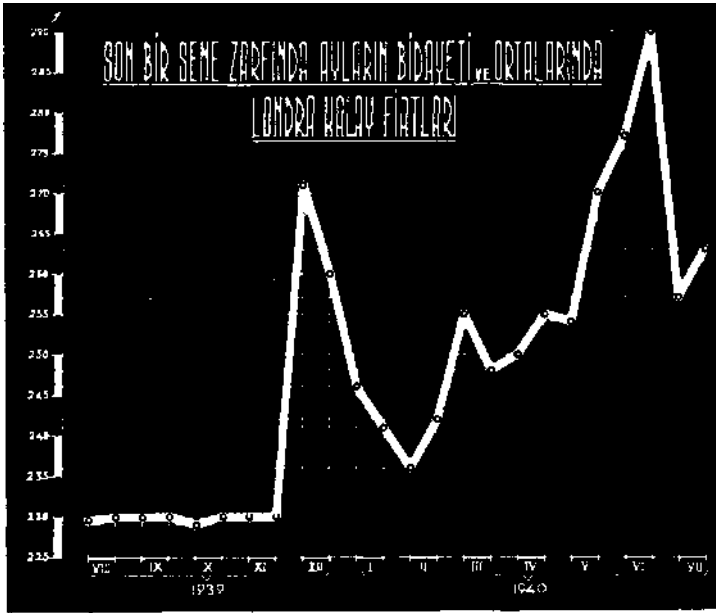
Amerika B. D. - i ile Bolivya arasında akdedilen yeni bir anlaşmaya göre Amerika B. D. bu memlekettten senevi 24.000 ton kalay ithal edecektir. 1940 senesinin ilk 3 ayında 6.861 ton kalay ihraç eden Bolivya, istihsalâtını arttırmak için lüzumlu tedbirleri almış bulunmaktadır. Çin ise harp bidayetindenberi 20 milyon tayanlık (Çin lirası) kalay ihraç etmiştir.

Sovyet Rusya kalay ihtiyacını dahilde temin maksadile jeolojik araştırmalara devam etmektedir. Son alınan haberlere göre Kırgızistan topraklarında kalay zuhurati keşfolunmuştur. İşletilmesine girişilmiş bulunmaktadır.

Amerika B. D. - i müstakil kalay endüstrisinin tesisine girişmiş ve ağustos nihayetinden itibaren Phelps

Dodee Korporasyonun her ay 150-200 ton kapasiteli bir izabehanesi çalışmaya başlamıştır.

Harbin ilk aylarında Londra'da 229 ilâ 230 sterlinden muamele gören kalay 11.12.1939 tarihinde birden 272 sterline fırladıktan sonra aynı ayın nihayetinde 247-248 sterline inmiştir. 1940 yılının ikincikânun ayında 243.1/2 - a kadar düşmüştür. Cüz'î bir istikrardan sonra şubat başında 238.1/2 sterlini bulmuştur. Mart nihayetine doğru yine

248-255 sterlin arasında muamele gördükten sonra mayıs ayında yükselmeğe başlamış ve 14.6.1940 tarihinde 290.1/2 sterlini bulmuştur. Bunu müteakip haziran nihayetinde yeni bir istikrarsızlık kaydederek temmuz bidayetinde 257.3/4 sterline kadar inmiştir. Temmuz ayı zarfında yavaş yavaş yükselerek 269 sterline çıkmış ve ağustos nihayetinde yine 258 - e düşmüştür. Bu düşüş eylül ayında da devam etmiş ve 16.9.1940 tarihindeki resmî fiyat 239.1//2 sterlin teşkil etmektedir. Demek ki kalay bir sene sonra yine harp bidayetindeki seviyesine yaklaşmıştır.

1940 da son üç ay zarfında Londra piyasasındaki kalay fiyatları ile evvelki senelerle mukayesesini aşağıya yazıyoruz: (Long ton başına ingiliz lirasile).

T a r i h	Sterlin	Bir sene evvel	iki sene evvel	üç sene evvel
6.6.1940	274 1/2	226 5/8	173 1/8	251 1/8
14.6.1940	290 1/4	225 1/8	173 7/8	247 7/8
21.6.1940	274 3/4	227 3/8	186 1/2	247 7/8
28.6.1940	257 1/4	229 7/8	189 3/8	252 3/4
5.7.1940	266 1/4	229 7/8	194 1/4	257 11/16
12.7.1940	268	229 7/8	189 3/4	261 13/16
19.7.1940	264 3/4	229 15/16,	193 7/8	266 5/8
26.7.1940	266 1/2	229 15/16	194 7/8	264 3/4
2.8.1940	265	229 15/16	194 1/8	262 5/8
9.8.1940	265 1/2	229 15/16	194 1/8	266 1/2
16.8.1940	263 1/2	229 15/16	193	265 1/8
23.8.1940	257 1/4	229 15/16	191 5/8	264 1/8
6.9.1940	255 1/2	229 15/16	192 7/8	261 7/8
13.9.1940	239 1/2	230	192 1/8	260 3/4
20.9.1940		230	195 3/4	258

New-York piyasasında da aynı temevvüç kayde şayandır. 1940 senesine libresi 50 sent ile giren kalay yavaş yavaş inerek 27.3.1940 tarihinde 45.50 sente düşmüştür. Bundan sonra yeni bir istikrar kazanarak haziran ortalarına doğru 58,12 ye kadar çıkmış ve 18.6.1940 tarihinde yine 52,25 - i bulmuştur. Temmuz ayında 51 sente kadar düşmüş olan kalay fiyatı son zamanlarda bir gelişme kaydetmektedir.

KURŞUN VE ÇİNKO:

Harp bidayetinde kurşuna olan talep üzerine dünya kurşun istihsal ve sarfiyatı bir inkişaf göstermişken son aylar zarfında bilhassa Fransa'nın sukutundan sonra kurşun istihlâki ve fiyatları inmeğe başlamıştır. Bu sebepten dolaydır ki Amerika B. D. - nin kurşun stoku 31.5.1940 tarihinde 152.291 tondan 30.6.1940 tarihinde 156.192 tona çıkmıştır.

Amerika B. D. - nin kurşun istihsalâtı 1940 ilk 6 ay zarfında 224.800 metrik tonu bulmuştur. 1939 senesi aynı devresine isabet eden istihsalât 208.100 tonu bulduğundan carî senede 16.000 ton, yani % 7.69 nisbetinde bir tezayüt kaydedilmektedir.

Temmuz (1940) ayında Amerika'nın kurşun istihsalâtı azalarak ancak 43.000 tonu bulmuştur.

Buna rağmen New-York piyasasında kurşun fiyatı son zamanlarda libre başına 5 sentten 4,75 sente inmiştir. Demek ki kurşun harp arifesi olan ağustos 1939 vasati fiyatına çok yaklaşmış bulunmaktadır. Londra'da kurşunun resmî narhı 30.6.1939 seviyesine nazaran % 65 nisbetinde yüksektir.

Dünya çinko istihsalâtı hakkında da tam bir malûmata sahip değiliz. Maamafih dünya çinko istihsalâtının % 30 - ını temin etmekte olan Amerika B. D. - nin 1940 senesi ilk 7 ayındaki çinko istihsal, imrarat ve stoklarındaki muvman aşağıdaki şekli almış bulunmaktadır. (Ton):

Ton	2. Kânun	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
İstihsalât	57.158	54.532	57.620	54.601	53.000	49.200
imrarat	57.551	53.048	51.095	46.978	57.700	53.500
Ay sonu stok	65.602	67.086	73.611	81.234	75.000	70.700

Bu cetvelde de görüldüğü veçhile Amerika B. D. - nin çinko istihsalâtı nisbeten azalarak carî senenin ikinci kânununda 57.158 tondan haziranda 49.200 tona düşmüştür. Buna mukabil sene bidayetinde 65.602 tonu bulan stok haziran nihayetinde 70.700 tona çıkmıştır. Mamafih temmuz nihayeti stoku yine azalmıştır.

Almanya'nın çinko istihsalâtı Belçika ve Polonya'nın ilhaki ile oldukça artmıştır ve dahilî ihtiyacını temine kâfi gelmektedir.

Sovyet Rusya'nın Baykal gölü civarında Çita şehrinden 140 km. bir mesafede zengin kurşun cevheri yatakları keşfedilmiştir.

Brezilyadan alınan son haberler Apiahy, İsporanga ve Guapiara mintakalarında geniş mikyasta simli kurşun yataklarının keşfolunduğuna işaret etmektedir. Buradaki cevherin kurşun tenörü ton başına 5 kg. - ı bulmaktadır. Palmi vadisindeki kurşun madenleri carî sene zarfında işletilmeğe başlanacaktır.

Çinko fiyatlarına gelince Londra resmî narhı long ton başına 25.3/4 sterlin seviyesini son günlere kadar muhafaza etmiştir. Buna mukabil New-York piyasasında çinkonun libresi haziran sonunda 6 sentten 6,25 sente yükselmiştir. Çinko fiyatındaki istikrar temmuz ayında da kaydedilmiş ve fiyat 6,25 sentten 6,50 sente çıkmış bulunmaktadır. Son günlerde çinkonun libresi 6,85 senttir.

Fiyat temevvüçleri hakkında daha sarîh bir fikir vermek maksadile New-York piyasasında maden fiyatlarının durumunu (Ağustos 1939 — 100) grafiğini dercediyoruz.

ALTIN VE GÜMÜŞ:

Avrupa harbi altın fiyatlarının istikrarına sebep olmuş ve dünya altın istihsalâtını teşvik etmiş bulunmaktadır.

Dünya altın istihsalâtının 1/3 - ini temin eden Cenubî Afrika İttihadının Transval madenlerinin 1940 senesi ilk 6 ayındaki istihsal rakamlarını aşağıya yazıyoruz: (Safi onz hesabı).

Aylar	Rand madeni	Diğer maden.	Yekûn
İkinci Kânun	1.072.380	28.351	1.100.731
Şubat	1.106.242	29.240	1.135.482
Mart	1.073.056	30.267	1.103.323
Nisan	1.117.070	30.312	1.147.382
Mayıs	1.140.632	30.131	1.170.763
Haziran	1.156.467	29.596	1.186.063
Yekûn	6.665.847	177.897	6.843.744

Transvaal'in temmuz istihsalı 1.195.536 ve ağustos istihsalı de 1.199.699 onzdur.

Kanada - Ontario altın istihsalâtı senenin ilk 6 ay zarfında 1.556.440 onzu bulmuştur. Gümüş istihsalâtı ise 398.580 onzdur.

Mançuko altın istihsalâtı 1937 senesinde 4.700 kg - ı bulmuştur. Japon hükümet makamları tarafından alınan yeni tedbirler ve sanayi plânına göre bu istihsalât miktarının 1942 senesinde 50.000 kilograma çıkarılması derpiş olunmaktadır.

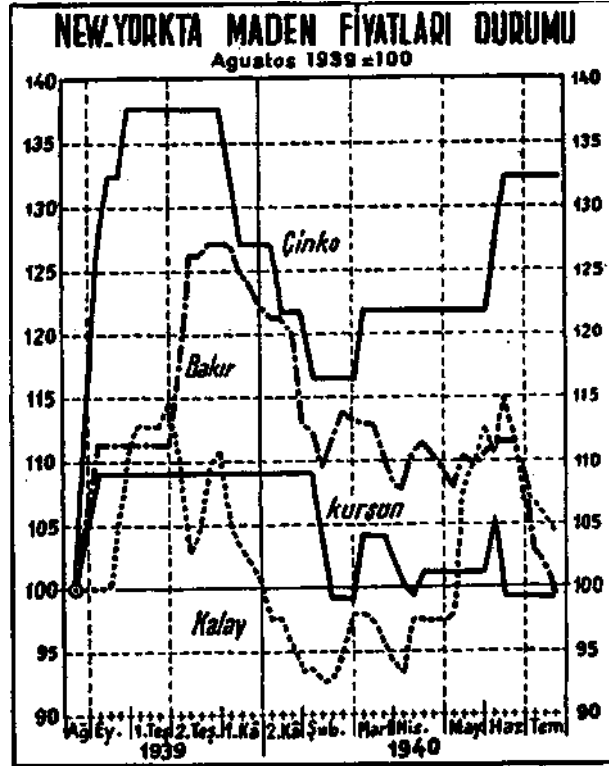
Şimdiye kadar Mançuko'nun altın madenleri Amur, Sungari, Tümen ve Yalu ne-

hirleri vadilerine inhisar etmekte ve 1880 senesinden itibaren ruslar tarafından işletilmekte idi. 30.5.1932 tarihinde Mançuko'nun tesisile altın istihsalâtı devlet kontrollüne geçmiş olup hali hazırda altın, memleketin madencilğinde büyük bir rol oynamaktadır.

Avustralya'nın 6 aylık altın istihsalâtı 91.973 onzdur.

Avrupa harbi yüzünden yeni dünyaya olan altın akını artmıştır. Amerika B. D. - nin altın ihtiyatı eylül ortasında 21 milyar doları aşmıştır. Bununla beraber Amerika altın stoku harp bidayetindenberi 4,4 milyar dolar fazlalaşmıştır. Harbe takadüm eden siyasî çekişmelerle dolu 12 ay zarfında Amerika B. D. - i Merkez Bankasına sevk olunan Avrupa altını 3,5 milyar doları bulmuştu. Bilhassa Fransa'nın sukutu aylarına tesadüf eden vakitte altın akını kuvvet bulmuştu, son aylarda bu akın nisbeten hafiflemiştir.

Altın fiyatı harp bidayetinden itibaren oldukça bir yükseliş kaydetmektedir. Lon-

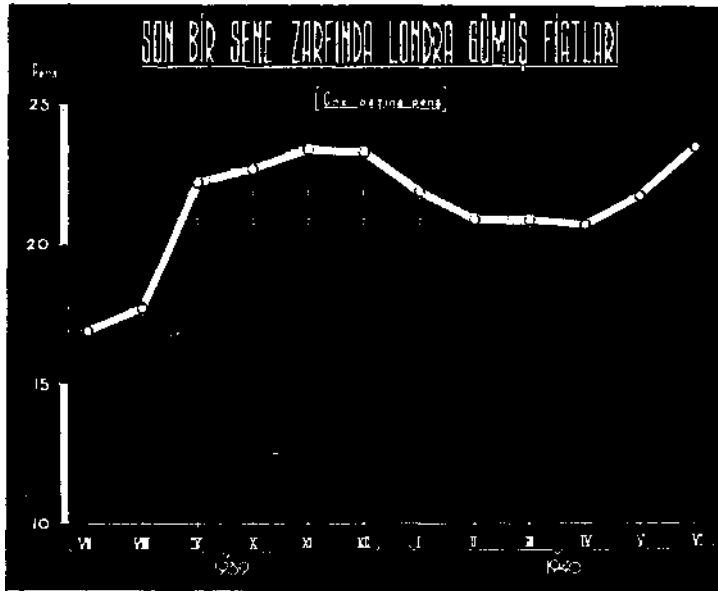
dra'da harbe kadar 144 -150 şilini bulan ve harbin başlangıcında onzu 150 -160 şiling ile muamele gören altının son zamanlarda resmî narhı 168 şilingdir. New-York piyasasında altının onzu 35-35.5 doları tutmaktadır.

Dünya gümüş istihsalâtı 1493 senesinden 1939 senesi bidayetine kadar 15.486 milyon onzu bulmuştur. Bu miktardan 4940 milyon onzu muhtelif memleketlerde gümüş para için ve 6600 milyon onzu gümüş eşya imali için kullanılmıştır. Mütebaki kısmı zayi olmuş sayılabilir. 1.1.1939 tarihine kadar dünya gümüş istihsalâtı 16.846 milyon onz tahmin edilmektedir.

1.1.1940 tarihinde Amerika B. D. - nin gümüş stoku 2.930 milyon onzu bulmuştur. Dünya meskûkâtındaki gümüş miktarı ise aynı tarihte 5.800 onza balığ olmuştur. Binaenalevh Amerika B. D. - i dünya meskukât gümüşünün aşağı yukarı % 50 - sine maliktir. Halbuki 1.1.1933 tarihinde Amerika B. D. - nin elinde bulunan gümüş dünya akça yekûnunun ancak % 13 - ni tutmakta idi.

Gümüş fiyatı eskiden olduğu gibi hali hazırda altına bağlı değildir. Amerika B. D. - i kanunlarına göre beher onz safi gümüş 1,29 dol. hesap ediliyordu. Londra piyasasında gümüşün onzu 21 penstir, yani 37 dol. sentine muadildir. Halbuki son seneler zarfında Amerika B. D. - i tarafından gümüş 47 sentten mubavaa edilmişti. 1.1.1940 tarihinde resmî kursla hesap) edilen Amerika B. D. - indeki gümüş kıymeti 3780 milvon doları bulmuştur. Altın miktarı ise 17.643 milyon dolarlıktır. Bu iki meblâğın yekûnu 21.423 mil. doları tutar. 1.1.1939 da tedavülde bulunan kâğıt para miktarının 7050 milvon dolar olması nazarı itibara alınırca banknotların teminatı tam üç mislini bulmaktadır.

1934 senesi kanunlarına göre Amerika B. D. - i banknotların 1/4 - ini gümüşle temin edebilir. Bundan dolayı son zamanlarda bu memleketin gümüş mubavaası oldukça bir tezayüt kaydetmektedir. 1938 senesinde Amerika B. D. - i 62 milvon onz

gümüş istihsal etmiştir. Halbuki dünya istihsalâtı 265 milvon onzu bulmuştur. Amerika'nın finans siyaseti neticesinde dünya gümüş sarfiyatında son seneler zarfında büyük değişmeler baş göstermektedir.

1931 senesine kadar dünya gümüş istihsalâtının tahminen yansı meskukât ve diğer yarısı gümüş eşya imalâtı için kullanılmakta idi. Para için büyük bir meblâğ Çin'e sevkolun-

makta idi. 1930-31 senesinden itibaren dünya gümüş istihsalâtı düştüğü gibi, gümüş eşya imali de azalmıştır. Çin'e giden gümüş miktarı da bir iniş kaydetmektedir. Hattâ Çin son bir kaç sene zarfında gümüş stoklarından bir kısmını beynelmilel piyasaya çıkarmıştır.

Temmuz 1939 nihayetinde Londra piyasasında beher onzu 16,95 pensten satılan standart gümüş ağustostan itibaren yükselmeğe başlamış ve ikinciteşrin ortalarında 23,38 pensi bulmuştur. Şubat-nisan aylarında 20,94-20,71 pens arasında tahavvül ettikten sonra haziranda yine 23.3/8 - e kadar çıkmıştır. Temmuzda yine 21.3/4 pense inmiş ise de ağustos ayında yeni bir istikrarla 23.7/10 pensi bulmuş ve eylül ayında da aşağı yukarı aynı seviyeyi muhafaza etmiştir. Safi gümüş fiyatı ise 30.9.1940 tarihinde 25.5/16 pensle muamele görmüştür.

DEMİR VE ÇELİK:

Avrupa harbinin, Fransa'nın sukutundan sonra, kara (kursun) harbinden hava (çelik) harbine intikali demir ve çelik endüstrisine olan talepleri artırmış ve çelik sarfiyatını azamî bir miktara çıkarmıştır. Bundan dolayı Almanya, Belçika. Lüksemburg ve Polonya'dan maada İskandinavya memleketlerinin demir ve çelik endüstrisini ele geçirmişken, diğer taraftan İngiltere ise Kanada, Avustralya, Cenubî Afrika İttihadının ağır endüstrisinden azamî istifade etmeğe ve aynı zamanda Amerika B. D. - inden olan demir ve çelik ithalâtını arttırmağa çalışmaktadır. Harbe kadar büyük miktarda çelik ihracatı yapan bu muharip memleketlerin yerli endüstrileri ihtiyacı temine kâfi gelmemektedir.

Bununla beraber Japonva'nın Uzak Şarkta gittikçe nüfuz kazanması Amerika B. D. - ini silahlanmağa icbar etmektedir. Bu vaziyet karsısında Amerika B. D. - nin demir ve çelik endüstrisi son aylarda kapasitesinin % 93-94 ile çalışmakta ve demir le çelik ihracatını 20 senedenberi kaydedilmeyen bir yüksekliğe çıkarmaktadır.

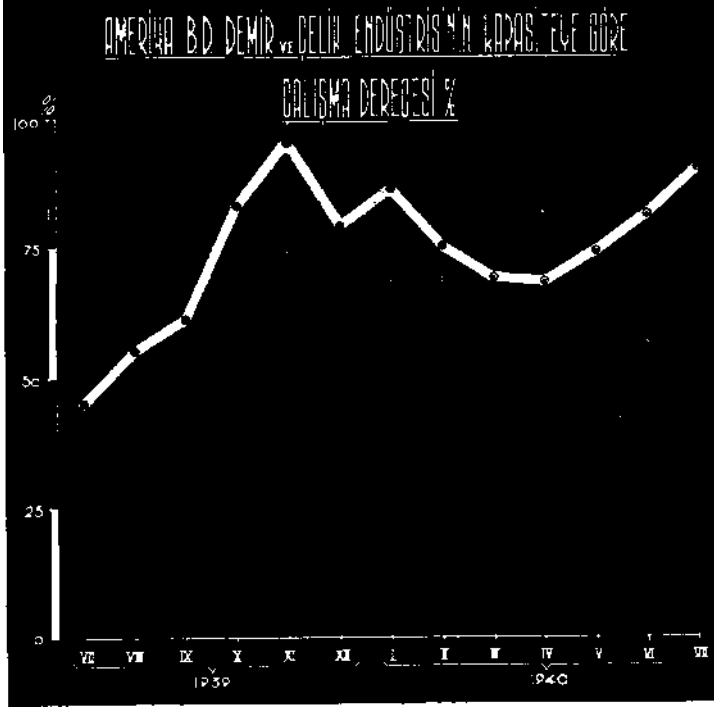
Harbin idamesi halinde Amerika B. D. - i ağır endüstrisi faaliyetinin birincitesrin ortalarına doğru kapasitesinin % 96 - sına çıkacağı beklenilmektedir. Amerika B. D.-i eylül 1939 bidayetinden ağustos 1940 sonuna kadar olan bir sene zarfında 43,15 milyon ton demir ve 59,453 milyon ton ham çelik istihsal etmiştir.

Demir miktarı 1938 istihsalâtı olan 19,082 milyon tondan % 126,13 ve 32,087 milyon tonu bulan 1939 yılı istihsalâtından % 34,78 nisbetinde fazladır. Harbin 12 ayına isabet eden çelik istihsalâtı 1938 istihsalâtı nm iki mislini bulmuştur.

Amerikada B. D. - nin 1939 ve 1940 seneleri ilk 8 aylık demir ve ham çelik istihsalâtı 1000 ton hesabına şöyledir:

Çalışmakta olan yüksek fırın sayısı 1938 haziranında ancak 70 iken 1939 ağustosunda 138-e çıktıktan sonra 1940 ağustosunda 190-ı bulmuştur. Harp bidayetindenberi 52 yüksek fırın endüstriye katılmış ve evvelden çalışan fırınlarda faaliyet arttırılmıştır.

A y l a r	Demir		Ham çelik	
	1939	1940	1939	1940
İkinci Kân.	2.210	3.600	3.225	5.018
Şubat	2.093	3.310	3.037	4.375
Mart	2.446	3.271	3.460	4.236
Nisan	2.089	3.139	3.022	3.975
Mayıs	1.745	3.514	2.970	4.847
Haziran	2.152	3.805	3.175	5.533
Temmuz	2.394	4.054	3.213	5.995
Ağustos	2.738	4.238	3.824	6.033

Aynı zamanda memleketin demir ve çelik ihracatı mutadın fevkindedir. Harbin ilk 10 ayı zarfındaki ihracat 3,97 milyon tonu bulmuştur.

Amerika B. D. - nin temmuz ayındaki çelik ve demir ihracatı (hurda hariç) 707.810 tonu bulmuştur. Hurda çelik ve demirin harice satışları haziranda 318.370 ton iken temmuzda 327.130 tona çıkmıştır. Temmuz ayı çelik ihracatının 261.292 tonu İngiltereye ithal edilmiştir. Aynı memleketin Amerika B. D. - inden

ham demir mubayaası temmuz zarfında 58.000 tonu tutmaktadır. Japonyanın Amerikadan demir ve çelik ithalâtı son 2-3 ay zarfında 200,000 tonu aşmıştır.

İstihâl ve ihracatın artmasına muvazi Amerika B. D. - i ağır endüstrinin kazancı da yükselmektedir. Üç başlıca Konzern 30.6.1940 tarihinde nihayet bulan malî sene zarfında 131,61 milyon dolar safî kâr kaydetmiştir. Halbuki 1938 ve 1939 malî senesinin safî kârı ancak 9,88 milyon doları bulmuştu.

İngilterenin demir ve çelik endüstrisi tam bir kapasite ile çalışmakta berdevamdır. Buna rağmen memleketin ham demir ithalâtı son aylar zarfında vasatî olarak 80 - 90.000 tonu bulmaktadır.

Fransanın demir ve çelik sanayii, harp yüzünden, çıkırından çıkmış ve nakliyat yolları ile vasıtaları intizamını kaybetmiş bir haldedir. Son zamanlarda hükümetçe alman tedbirlerin neticesi olarak temmuz ayı zarfında 12.000 ton dökme demir takriben 40.000 ton ham çelik ve aşağı yukarı 30.000 ton haddeden geçirilmiş sac istihâl edilebilmiştir.

1940 senesi ilk 6 ay zarfında kapasitesinin % 100 ile çalışan *Belçika* demir ve çelik endüstrisi de almanların istilâsı esnasında inkıta uğramış ve son tarihe kadar henüz normal seviyesine çıkamamıştır. Almanlar tarafından istihâlin murakabesi maksadile teşkil olunan demir endüstrisi birliği çelik ve demir mamulâtının vesika mukabili satılmasını ve demir cevherinin fabrikalara taksimatını tanzim ve idare etmektedir.

Lüksemburg 15 ağustos 1940 tarihinden itibaren Almanya tarafından resmî ilhak

edildiğinden ihracat ve gümrük resimleri kaldırılmıştır. Aynı zamanda Lüksemburğun bütün ağır sanayii Alman kontrolü altına alınmış bulunmaktadır.

İsveçin demir ve çelik endüstrisi dun bir vaziyete geçmiş, ihracat azalmış ve dünya ile olan ticarî münasebetleri sukuta uğramıştır. Sovyet Rusyaya olan çelik ihracatı harp yüzünden husule gelen piyasa zayıatını kapatmamaktadır. Aynı zamanda dahilî satışlar da asgarî haddine inmiştir.

Balkanlarda ise demir ve çelik kıtlığı baş göstermiştir. Seyrüseferin intizamsızlığı yüzünden Yugoslavyanın 1940 senesi ilk 6 aylık demir ithalâtı 1939 yılının aynı devresine nazaran bir misli azalarak 43.134 tona inmiştir.

Yunanistanın demir cevheri istihsalâtı ihracatın güçleşmesi yüzünden bazı müşkülâtla karşılaşmaktadır. Yunanistan 1939 yılının ilk yarısında 32,9 milyon drahmilik 145.596 ton demir cevheri ihraç etmişken, 1940 senesinin aynı aylarına isabet eden ihracatı ancak 3.700 tonu bulmuştur.

İspanyanın Viscaya fabrikalarının ham demir istihsalâtı nisan 1940 zarfında 35.081 ton iken mayıs ayında 37.168 tonu bulmuştur. Bu miktarlar 1939 - in aynı ayları ile mukayese edilirse, nisanda 18.556 ton ve mayısta 12.377 ton bir tezayüt kaydedilmektedir.

Ham çelik istihsalâtı 1939 nisanında 26.668 tondan cârî senenin aynı ayında 40.214 ton ve mayıs istihsalâtı ise 30.535 tondan 39.900 tona çıkmış olması şayanı dikkattir.

Demir cevheri istihsalâtı nisanda 156.033 ton iken mayıs ayında 148.697 tona düşmüştür.

Şimalî İspanyada bulunan Basconia fabrikalarının 1940 senesi ilk 6 aylık çelik istihsalâtı 20600 tonu bulmuştur.

İtalyanın demir cevheri istihsalâtı 1940 seensinin ilk 6 ayında 650.900 tonu bulmuş ve geçen yıla nazaran % 30 fazladır. Hali hazırda İtalyada 8 demir ve çelik fabrikası çalışmakta ve bunların arasında 3 milyar lîre bir sermayeye malik Finside izabe Ş-ti ön safta gelmektedir.

Piyasadaki istikrar, demir ve çelik fi atlarının geçen seneye nisbetle yükselmesini mucip olmuştur. Mamafih Amerika B. D. - inden alınan son haberlere göre U. S. Stell korparasyonu 1941 bidayetine kadar demir ve çelik fiatlarına yeni zam yapılmıyacağını bildirmektedir. Bununla beraber hurda demir ve çelik fiatları 1.9.1940 tarihinden itibaren tonuna 1/2 dolar zam görmüştür.

1940 senesi temmuz ayı Amerika B. D.- inde muteber olan demir ve çeliğin fob fiatlarını aşağıya dercediyoruz: (Fob Pittsburg)

Long tonu	Dollar	Libre başına	Sent
Demir, Boston No. 2	24.50	Demir çubuk adı	2,25
» Bazik	24.00	» » musaffa	3,75
» Bessemir	25.50	Çelik çubuk	2,15
» Beyaz	27.50	» tel	2,60
Ferro-manganez	120.00	» saç	2,40
Harda demir	18.75	Galvanize saç	3,50
Demir saç	34.00	Çelik levha	2,10
Çelik ray ağır	40.00	» yay	3,20
» » hafif	39.50	Çember	2,10

TAŞKÖMÜR ve LİĞNİT:

Terkibi petrol tesisatının günde 3 vardiye ve kapasitelerinin % 100 - ü ile çalışmaları ve bahriyenin fazla kömür sarfiyatı yüzünden İngilterenin taşkömür sarfiyatının nisbeten çoğalmasından dolayı 1940 senesi istihsalâtının 270 milyon tondan 300 milyon tona çıkarılması için tedbirler alınmıştır.

İngilterenin 1937 — 1940 seneleri ilk 7 ayına isabet eden taşkömür ihracatı miktar ve kıymet itibarile şöyledir:

Sene	Milyon ton	Milyon Ster.
1937	22,7	20,6
1938	20,6	21,5
1939	22,2	22,4
1940	19,8	20,1

Almanya kömür endüstrisi, istilâ edilmiş memleketler hesabına tevsi edilmiş ve cenup ve cenubu şarkî memleketlere olan ihracatı normalin fevkinde artmıştır. İtalyaya kara yolu ile her ay vasatı olarak bir milyon ton taşkömürü ithal edilmektedir.

Harp yüzünden münakalât hatlarının ve köprülerin tahrip olunması madenlerin metruk bırakılması yüzünden *Belçika* kömür endüstrisi Alman menbalarına göre kapasitesinin ancak % 25-35-i ile çalışmaktadır.

Holânda'da taşkömürü ancak vesika mukabili satılmaktadır. Temmuz - eylül 1940 ayları için normal ihtiyacın yalnız % 20 - si temin olunmuştur.

Fransanın taşkömürü endüstrisi müessir bir vaziyette ve istihsalâtını normal yola koymak için epeyce bir zamana ihtiyaç göstermektedir. Bundan dolayı maden kömürü gayet mahdut miktarda ve vesika mukabili satılmaktadır.

İsveç 29.7.1940 tarihinden itibaren maden mahrukatı için vesika usulü ihdas etmiştir.

Norveç taşkömürü ihtiyacını Spitzbergen adalarından temin etmeğe çalışmaktadır. Cârî senenin ilk 7 ayında 300.000 ton maden kömürü ithal etmiştir.

Sovyet Rusya'nın maden kömürü istihsalâtı 1940 senesinin ilk 3 ayında 1939 yılının aynı devresine nazaran % 3,9 nisbetinde bir tezayüt kaydetmektedir. Nisan istihsalâtındaki artış daha fazladır. Meselâ ağustos 1940 istihsali 1939 aynı aya düşen miktardan % 14,3 nisbetinde fazladır. Yevmî istihsalâtın artışı 51.300 tonu bulmaktadır. Mamafih hakikî istihsâl miktarı plânla tesbit olunan seviyeden dundur.

Jponyanın maden kömürü sarfiyatı 1939 senesinde 58,15 milyon tonu bulmuştur. Bu miktarın 3,65 milyonu Mançuko ve şimalî Çin'den ithal edilmiştir. Hükümet tarafından alınan zecrî tedbirler neticesinde 1940 istihsalâtının geçen seneye nazaran nisbî bir artış göstereceği beklenilmektedir.

Yugoslavyanın taşkömür istihsalâtı 1940 senesinin 6 ayında 224.175 tona baliğ olmuştur. Bu miktar 1939 yılının aynı devresine nazaran cüz'î bir tenakus -kaydetmektedir. Buna mukabil memleketin liğnit istihsalâtı 2,63-milyon tondan 1940 senesinin ilk 6 ayında 3,29 milyon tona çıkmıştır. Demir ve çelik endüstrisinin kok ihtiyacını dahilinde temin maksadile liğnitten kok imâline müteveccih tecrübeler müsbet

şekilde neticelenmiştir. Yugoslavya 1940 in ilk 6 ayında 339.414 ton maden kömürü ithal etmiştir.

Yunanistan İktisat Nezaretinin bir emrine göre memleketin liğnit endüstrisi bütün vergilerden muaf olarak ilân edilmiştir. Bu emirname 10 sene bir müddetle muteber olacaktır.

Bu emrin asıl hedefi, maden mahrukat kıtlığını hafifletmek maksadile memleketin liğnit istihsalâtını teşvik etmektir

Bulgaristan devlet sermayesi ile işletilmekte olan Pernik madenlerinin 1940 senesi ilk 6 aylık liğnit istihsalâtı geçen 1939 senesinin aynı devresine nazaran % 31 nisbetinde bir tezeyütle 918.039 tonu bulmuştur. Buna mukabil liğnit imraratı da % 30,2 nisbetinde bir artışla 864.910 tona baliğ olmuştur. Bu miktarın bir kısmı Yugoslavyaya sevk edilmiştir.

Bulgaristanın liğnit ihracatı 1939 senesinin ilk 6 ayında ancak 245 tonu bulmuşken 1940 senesinin aynı aylarında 106.604 tona çıkmıştır. Pernik madenlerinin 1940 senesinde 2 milyon ton liğnit vereceği ümit edilmektedir.

Tahrandan son alınan bir habere göre *İranda* Esfahan eyaletinin Darak dağlarında taşkömür yatakları keşfolunmuştur. Hükümet tarafından gönderilen jeolojik hey'et yatakları yerinde tetkik ve müşahede ettikten sonra damarların yüksek tenörlü ve iktisadî bakımdan işletilmesi elverişli olduğu tebarüz etmiştir.

Darak silsilesi yataklarının işletilmesi için tedbirler alınmış ve nakliyat yollarının inşasına girişilmiştir.

Avrupanın taşkömür müstahsillerinden Belçika, Polonya ve Hollanda harap bir vaziyette istihsalâtının asgarî haddine indirmek mecburiyetinde kalmışlarken, *Amerika B. D. - nin* kömür sanayii harp vaziyetinden bilistifade büyük bir inkişaf kaydetmektedir. Amerika B. D. - nin Kanada ve cenubî Amerika memleketlerine olan maden kömürü ihracatı normalin fevkinde artmıştır. Hattâ son zamanlarda Avrupa memleketlerinin bazıları Amerika B. D. - inden taşkömür ithal etmeğe başlamıştır. Aynı zamanda Amerika B. D. - nin fob fiyatları % 25 nisbetinde yükselmiştir. Amerika B. D. her ay vasatî olarak 75 - 100.000 long ton taşkömürü Brezilyaya ithal etmektedir.

Kanadanın 1940 senesi ilk 6 aylık taşkömürü istihsalâtı 6.194.000 tonu bulmuştur. 1939 senesinin aynı aylarına tesadüf eden istihsalâtın 4.845.000 tonu bulmasına nazaran cârî senede 1.349.000 ton bir tezeyüt kaydedilmektedir.

Memleketin liğnit istihsalâtına gelince 1940 senesinin ikincikânun - haziran aylarında 1.442.000 tona baliğ olmuştur. Bu miktar 1939 senesinin ilk 6 ay istihsalâtına nazaran 180.000 ton fazladır.

İstihsalâtın tezeyüdüne rağmen Kanadanın dahilî ihtiyacını temine kâfi gelmediğinden maden mahrukatının bir kısmı Amerika B. D. - den temin olunmuştur.

Kış mevsimi yaklaşması ile Avrupanın büyük bir kısmında maden kömürü fiyatları yükselmektedir.

1.8.1940 tarihinden itibaren Yugoslavyada maden kömürü fiyatları yeni bir zam görmüştür. Ayıklanmış birinci nevi 295, iri 270, ceviz 230, fındık 185, ufak 145 ve toz kömürü ton başına 100 dinar olarak tesbit edilmiştir.

İspanya 16.7.1940 tarihli bir emirnameile bütün kömür nevelerine ton başına 3.50 peseta zam yapmıştır. Fiyat yükselmesinin başlıca sebebi olarak amelelere pazar günleri için ücret ödenmesi gösterilmektedir, diğer taraftan maden kömürü kıtlığı hissedilmektedir.

Portekiz hükümeti ithal edilen beher ton taşkömüründen alınan gümrük resmine 10 «escudes» bir zam yapmıştır. Bu zamlardan biriken para Amerikadan gelip pahalıya mal olan kömürler için prim gibi kullanılmaktadır.

İngiliz kömürünün temmuz 1940 daki (Cardiff) fiyatlarını aşağıda dercediyoruz. (Long tonu silin/pens üzerinden):

Kömür nevi	Şil./pens	KömUrnevi	Şil./pens
Admiralty âla	28/7 - 28/10	Yıkılmış iri	27/4
» ikinci	27/10-28/5	» ufak	22/10-23/4
Alelade iri	27/4	Hamule ufak	19/10 - 21/4
Kuru âlâ nevi	27/4 - 28/-	Ayıklanmış ceviz	31/4 - 33/4
» alelade	26/10-27/4	» toz	19/10 - 20/4
Bunker alelade	24/4 - 24/10	İzabe koku iyi	47/6 - 60/-
Ufak	21/4 - 22/4	» » alelade	39/- . 40/-
Kok imâli kömürü	22/4 - 23/4	Patent nevi	31/6 - 32/6

P E T R O L :

Dünya ham petrol istihsalâtı 1940 senesinin ilk 5 ayı zarfında 125.280.000 tonu bulmuştur. 1939 yılının aynı aylarına isabet eden istihsalâtın 116.401.000 tonu bulmasına göre bu yılın ilk 5 aylık istihsalâtı geçen seneye nazaran 8.879.000 ton yani % 7,63 nisbetinde bir tezayüt kaydetmektedir. Bu artışın % nisbeti Amerika B. D.-i için % 11,20 - ye balığ olmuştur, ve memleketin 5 aylık petrol istihsalâtı 71.073.408 tondan 79.039.479 tona çıkarak 7.966.071 tezayüt göstermektedir. Amerika B. D. - i umum dünya istihsalâtındaki hissesini % 61,06 dan % 63,09 - a çıkarmağa muvaffak olmuştur.

Sovyet Rusyanın senenin ilk 5 ayına isabet eden istihsâl miktarı 12.728.570 tondan, 12.922.721 tona yükselmiş ve geçen seneye nazaran % 1,53 nisbetinde artmıştır. S. Rusya dünya petrol istihsalâtında % 10,32 nisbetinde hissedardır. Buna mukabil Venezüella'nın umum yekûndaki hissesi son bir sene zarfında % 9,61 den % 8,43 - e inmiştir. Venezuellanın 1940 senesi ilk 5 aylık ham petrol istihsalâtı geçen yıla nazaran 630.259 ton yani % 5,63 nisbetinde bir tenakus kaydetmektedir. Yukarıda isimleri geçen bu üç memleket 1940 senesi ikincikânun - mayıs istihsalâtının % 81,84 - ini temin etmiştir.

Mevzubahis aylar zarfında geçen seneye nazaran petrol istihsâlâtını arttıran memleketler arasında Suudî Arabistan şayani dikkattir. 1939 yılının ilk 5 ayında 151.115 ton ham petrol istihsâl eden bu memleket 1940 yılının aynı aylarında istih-

salâtını 318.909 tona çıkarmıştır. Mısırın petrol istihsâli de 234.121 tondan 305.326 tona yükselmiştir.

1936 senesindenberi azalmağa başlamış olan Romanya petrol istihsalâtı bu yılda da cüz'î bir tenakus kaydetmektedir. Avrupanın petrol tedarikinde ehemmiyetli rol oynayan Romanyanın 1940 senesinin ilk 8 ayına isabet eden ham petrol istihsalâtı 4.081.541 tonu bulmuştur. Bu miktardan 3.561.541 tonu ikincikânun-temmuz aylarına isabet etmektedir. Senenin ilk 7 aylık istihsalâtından 1.166.183 tonu dahilde sarf ve 2.075.115 tonu ihraç edilmiş bulunmaktadır.

Harp bidayetinden temmuz 1940 nihayetine kadar 11 ay zarfında Romanya 5.151.273 ton ham petrol istihsal ederek 1.834.369 tonunu dahilde sarfetmiştir. 11 aylık petrol ihracatı 3.298.660 tona balığ olmuştur. Bu miktardan 725.205 tonu İngiltereye, 332.169 tonu Fransaya, 840.988 tonu Almanyaya ve 372.598 tonu da İtalyaya ithal edilmiştir.

Romanyanın eylül 1939 bidayetinden ağustos 1940 sonuna kadar olan petrol istihsâli, dahilî sarfiyat ve ihracatını aşağıya dercediyoruz:

A y l a r	istihsalât	Sarfiyat	ihracat	ingiltere'ye	Almanya'ya
Eylül 1939	515.894	163.908	205.911	39.578	69.691
I. Teş. »	522.875	163.796	305.286	33.222	83.713
II. » »	511.071	179.230	299.905	37.010	88.835
I. Kânun »	519.892	161.252	412.443	139.880	81.923
II. » »	515.341	195.649	307.849	119.549	28.246
Şubat »	488.507	206.406	212.721	79.860	30.778
Mart	520.672	180.556	298.468	126.187	44.797
Nisan »	501.109	147.994	267.202	71.511	49.855
Mayıs »	519.617	159.866	487.833	83.327	104.231
Haziran »	499.338	140.755	222.575	1.081	94.251
Temmuz »	516.957	134.957	278.467	-	161.668
Yekûn	5.151.273	1.834.369	3.298.660	725.205	840.988

Bu cetvelde görüldüğü veçhile temmuz ayında İngiltere'ye olan petrol ihracatı durdurulmuş ve buna mukabil Almanyaya olan ihracat normalin iki mislini bularak 164.668 tona çıkmıştır. Romanya petrol sahaları Almanlar tarafından işgal edilmiştir.

Romanyanın petrol ihracatı bir tezayüt kaydederken, Washington Ticaret Nezaretinin son bir tebliğine göre Amerika B. D. - nin petrol ihracatı deniz seyrüseferinin tehlikeye maruz kalması yüzünden bilhassa 1940 bidayetinden itibaren oldukça azalmıştır. 1938/39 ve 1939/40 senelerinin 1 eylül ilâ 1 mayıs aylarına isabet eden petrol müştakları ihracatı şöyledir: (Fıçı hesabı).

Petrol müştakı	1.9.38 ilâ 1.5.39	1.9.39 ilâ 1.5.40	Azalış — Artıs +
Ham petrol	17.035.608	9.706.482	- 7.329.126
Ağır benzin	1.791.251	475.035	- 1.316.216
Tayyare benzini	541.667	799.485	+ 255.818
Hafif benzin	14.310.111	8.072.076	- 6.238.035
Neft	304.958	183.550	- 121.408
Gazyağı	2.475.532	1.647.988	- 827.544
Motor yağı	9.424.404	5.601.740	- 3.822.664
Mazot	3.418.245	1.836.273	- 1.581.982
Makine yağı	3.964.259	5.223.798	+ 1.259.539

Amerika B. D. - inden petrol ihracatı ile bilhassa Avrupaya ve Asyaya sevkiyatı tahdit edildiğinden Yakın Şark petrolleri büyük bir rağbete mazhar olmaktadır. Yakın Şark petrol sahaları istihsâl bakımından dünya petrol mıntakaları arasında Meksikadan sonra ikinci gelmektedir. Ön Şark toprakları tamamen araştırılmış ol-maması nazarı itibare alınırsa burada petrol kaynaklarının daha zengin ve mebzul olması muhtemeldir. Mevzubahis sahanın 1939 petrol istihsâli 52,7 milyon tanu bulmuştur, ve bu miktarın münferit mıntakalara tevezzüü berveğhi âtidir: (Mil. ton üzerinden).

Memleketler	Milyon ton
Sovyet Rusya	29,5
Şarkî Galiçya	0,4
Romanya	6,2
Irak	4,1
İran	10,4
Bahreyn	1,0
Suudî Arab.	0,5
Mısır	0,6
Yekûn	52,7

Bu sahanın dünya petrol istihsalâtındaki hissesi % 18,6 olup aşağı yukarı beşte birini bulmakta ve Amerika petrollerinin haricindeki ihracat yekûnunun tam % 78-ini teşkil etmektedir.

Sovyet Rusyanın petrol ihracatı gayet cüz'î olması nazarı itibare alınırsa Yakın Şark petrolleri Avrupa memleketlerine ve bilhassa İngiltere'ye ithal edilmektedir. Sermaye itibarile de bu sahaların ekserisi İngiltere tarafından işletilmektedir. Me-selâ Irak, İran kısmen Romanyada olduğu gibi. Bahreyn ve Suudî Arabistan sahaları Amerikalılar elinde ve fakat İngiliz nüfu-zu altındadırlar. Mısır petrol sahası da

siyasî bakımdan İngiltereye tâbidir. İngiltere dahilî ihtiyacının takriben % 30-unu bu memleketlerden ithal etmektedir. Akdenizin harp sahasına ithali yüzünden son zamanlarda Basra körfezindeki limanların petrol ihracatındaki ehemmiyeti artmaktadır. Yakın Şark petrol sahasının ve münferit mıntakalarındaki petrol istihsâl mik-tarını gösterir hartayı aşağıya dercediyoruz.

Dünya petrol endüstrisinde son zamanlarda umumiyetle bir devletleştirme ha-reketi göze çarpmaktadır. Meksika ve Arjantin'de olduğu gibi Romanyada da petrol

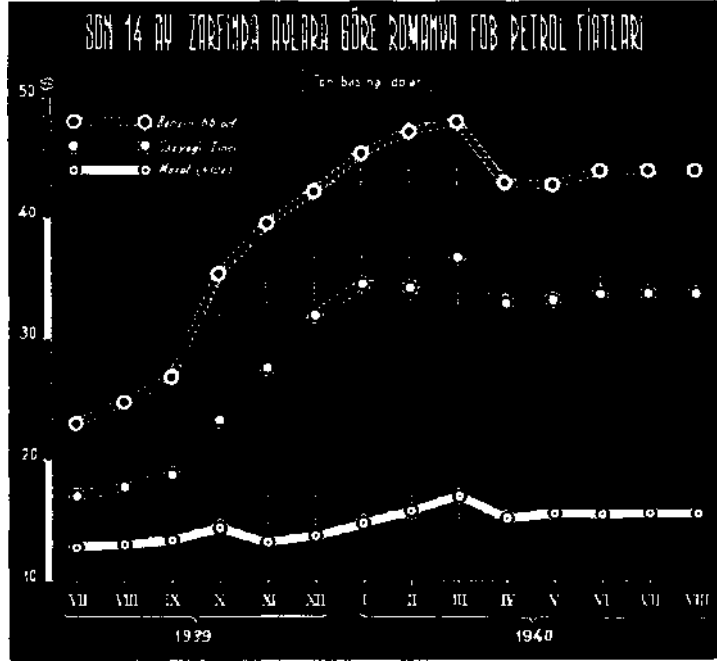
senayini devletleştirmeye müteveccih cereyanın ilerlediğini işitmekteyiz. Mamafih sermaye kıtlığı yüzünden bu mesele malî güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Şimdi petrol ve müştakata fiyatlarındaki son bir senelik temevvücuta bir göz atalım.

Amerika B. D. - inde fob Golf benzin ihracat fiyatı nisan 1940 ayında 1939 temmuzuna nazaran tam % 25 bin tezeyüt kaydetmekte idi. Amerika B. D. - inde petrol fiyatlarının yükselmesi bilhassa harbin ilk aylarına isabet etmektedir. Amerika fiyatları 1940 senesi bidayetinden nisan ayına kadar hiç bir tebeddül göstermemiştir. Hattâ nisan ve mayıs aylarında % 8 nisbetinde bir tenzilât mevcuttur.

Pansilyayada ağustos nihayetine doğru ham petrol fiyatları fiçı başına 15 cts bir tenzilât görmüştür. Bununla 1940 senesi başından itibaren fiyatlarda yapılan tenzilât fiçı başına 90 senti bulmuştur.

Ham petrol istihsalâtının tahdidine rağmen Amerika petrol stokları artmış ve 1940 ilk baharında mutadın fevkinde 97,4 milyon fiçıya çıkmıştır. Deniz seyruşefesindeki güçlükler yüzünden Romanyada petrolün fob fiyatları çabuk yükselmeğe başlamıştır. 1939 ağustosunda fob Köstence benzin fiyatı ton başına 66 altın şiling iken aynı senenin ikinciteşrininde 103,6 şilinge çıkmıştır. 1940 bidayetindenberi petrol fob fiyatları dolar üzerinden muamele görmektedir.

Romanyanın fob Köstence petrol müştakları fiyatlarının son bir sene zarfındaki, yani 1939 eylülünden 1940 eylülüne kadar kaydedilen yükselişleri şşayarı dikkattir. Son bir ay içinde hafif benzin fiyatı 2,54 misli, ağır benzin fiyatı 2,45 misli gazyağı fiyatı 2,86 misli ve mazot fiyatı ise, 1,76 misli yükselmiştir.

Amerikadan petrol ithalâtının güçleşmesi Romanya fob fiyatlarile Amerika B. D. - i ihraç fiyatlarının arasındaki farkı normalin 10 misline çıkarmıştır. 69 oktanlı hafif benzin harbe kadar ton başına fob Golf 16,34 dolar ve fob Köstence 19,02 doları bulmuşken ve aradaki fiyat farkı ancak % 16,40 nisbetinde iken halihazırda bu fark % 175,53 - ü bulmuştur; gazyağı fiyatlarındaki fark % 10,93 den % 138,07 ye çıkmıştır. Bu vaziyet hakkında daha sarîh fikir edinmesi için mukayeseli fiyat cetvelini dercediyoruz: (Beher tonu dolar hesabile).

tanlı hafif benzin harbe kadar ton başına fob Golf 16,34 dolar ve fob Köstence 19,02 doları bulmuşken ve aradaki fiyat farkı ancak % 16,40 nisbetinde iken halihazırda bu fark % 175,53 - ü bulmuştur; gazyağı fiyatlarındaki fark % 10,93 den % 138,07 ye çıkmıştır. Bu vaziyet hakkında daha sarîh fikir edinmesi için mukayeseli fiyat cetvelini dercediyoruz: (Beher tonu dolar hesabile).

Petrol müştakâtı	Fob Golf	Fob Köstence	Fiyat farkı %
Hafif benzin 69 oktan	17.49	48.19	175,53
» » 66 »	16.11	43.94	172,75
» » 60 »	15.19	42.85	182,09
Gazyağı musaffa	14.21	33.83	138,07
Motor yağı - 5°C	10.90	30.90	183,49
Mazot + 10°C	5.16	15.64	203,49

M. T. A.